

besmrtnog života“ oduzet živom biću „kad je potčinjeno ciklusu spolnog razmnožavanja“ [17]. Lakan je ovde veran Frojdu; maltene, ponavlja njegovu tvrdnju da seksualnost nadilazi jedinku koja je privremena, prolazna [11]. No biologizam kod Frojda je razumljiv, ne i kod Lakana koji psihoanalizu i depsiologizuje. Osim toga, Frojd ne nalazi manjak u seksualnosti tamo gde ga nalazi Lakan. Naravno, imam na umu da Frojd nije formulisao ideju manjka, ali imam, takođe, u vidu da se ona iz njegovog mišljenja seksualnosti i posebno seksualnog nagona može formulirati, što je Lakan i učinio.

Frojdu tvrdi da se u početku seksualni nagoni oslanjaju na Ja-nagone i da se kasnije osamostaljuju [8], što protivureči njegovom mišljenju da seksualnost nadilazi jedinku, te tvrdnji da nagon uvek deluje kao stalna sila [11]. Ovo mora da važi i za seksualni nagon. Time sam naznačio drugu konstantu u seksualnosti za koju sam već ustanovio da je Frojd prividno ne uzima u obzir.

Valja istražiti o kakvom je protivurečju reč. Kod Frojda je ono moguće. No kad se analizira njegovo mišljenje o seksualnosti, zbog kojeg je toliko napadan, treba biti oprezan. On nije bio sklon da čini ustupke koji bi doveli u pitanje doslednost njegovog mišljenja.

Frojdu odnos seksualnosti i Ja promatra iz dve perspektive. Iz jedne on tvrdi da seksualnost nadilazi privremenu jedinku; iz druge perspektive, međutim, individui dodeljuje sržno mesto, a seksualnost je jedna od njenih delatnosti, u razvoju ljudskog roda. Frojd, ipak, sporadično misli iz ove perspektive. No i toliko je neobično za nekoga ko nije humanist. Lakan, naime, misli da Frojd nije humanist. Prevideo je, biće, ili mu nije poverovao, da Frojd nije izgubio iz vida, makar u posebnim prilikama, interes onog bližnjeg koji se ne može voleti.

Protivurečnost u Frojdom mišljenju ovim je samo delimično razrešena. Uvođenje stanovišta jedinke ne ukida protivurečje između tvrdnje da nagon uvek deluje kao stalna sila i promenljivog statusa seksualnog nagona. Najzad, da li seksualnost može imati onoliki značaj u čovekovom životu, koji sam Frojd utvrđuje, ako je status seksualnog nagona toliko nepostojan? Ovo pitanje ne dovodi u sumnju funkciju erogenih zona, genitalizacije, autoerotizma, stadije seksualnosti, itd. Naprotiv, ono pokazuje da se svi ti oblici seksualnosti temelje u stalnosti seksualnog nagona, u njegovoj nezavisnosti od Ja-nagona. Na nekakvu potpunu nezavisnost besmisleno je i pomisliti. Načelo homeostaze i ovde deluje, na šta ukazuje i činjenica da su i Ja-nagoni nagoni smrti. Ja-nagoni, naime, potiču iz žive materije i teže da uspostave stanje iz kojeg su nastali. Frojd izričito kaže da je cilj svega života smrt [12].

U seksualnim nagonima se taj cilj života, takoreći, uvek iznova iskušava. Ali u njima smrt ne prestaje da radi za život. Frojd doduše, kaže da ne zna koji se trenutak iz razvoja žive materije ponavlja u seksualnoj reprodukciji [12]. O tome se ni posle Frojda ne zna više. Sigurno je da se u seksualnoj reprodukciji ponavlja onaj događaj koji, po Lakanu, proizvodi manjak u seksualnosti, zapravo, ono što seksualnost gubi uključujući se u ciklus reprodukcije, u dijalektiku suprotnosti, odnosno, po Frojdu, kad se seksualni nagoni odvoje od Ja-nagona, tj. od nagona smrti.

Seksualni nagoni se razdvajaju od Ja-nagona relativno kasno, na visokom stepenu razvoja žive materije, u trenutku kad subjekt već postoji. Sem toga, Ja-nagoni, od kojih se na tom stupnju izdvajaju seksualni nagoni, u stvari su nagoni samoodržanja, te nikako ne mogu biti nagoni smrti. Prema tome, stvarnu, neposrednu vezu s nagonima smrti održavaju seksualni nagoni, a to znači da dijalektika nagona smrti uređuje kulturni diskurs u onoj meri u kojoj ga obrazuje manjak u seksualnosti.

1. Devereux, Georges: *Ethnopsychanalyse complémentariste*, Flammarion, Paris, 1972.
2. Ferenczi dr Sandor: *Thalassa, essai sur la théorie de la génitalité*, *Psychanalyse* III, Payot, Paris, 1974.
3. Frojd Sigmund: *Totem i tabu*, Matica srpska, Novi Sad, 1969.
4. Freud, Sigmund: *Budućnost jedne iluzije*, *Budućnost jedne iluzije*, Naprijed, Zagreb, 1986.
5. Freud, Sigmund: „Kulturni“ seksualni moral i moderna nervoznost (1908), *Budućnost jedne iluzije*.
6. Frojd, Sigmund: *Nelagoda u kulturi*, *Iz kulture i umetnosti*, Matica srpska, Novi Sad, 1969.
7. Frojd, Sigmund: Tri rasprave o seksualnoj teoriji, *O seksualnoj teoriji*, *Totem i tabu*, Matica srpska, Novi Sad, 1969.
8. Freud, Sigmund: Prilog uvodu u narcizam (1914), *Budućnost jedne iluzije*.
9. Freud, Sigmund: Formulacije o dvama načelima psihičkog zbiljanja, *Budućnost jedne iluzije*.
10. Freud, Sigmund: *La création littéraire et le rêve éveillé*, *Essais de psychanalyse appliquée*, Gallimard, Paris, 1973.
11. Freud, Sigmund: Nagoni i njihove sudbine, *Budućnost jedne iluzije*.
12. Frojd, Sigmund: S one strane principa zadovoljstva, „Treći program“, jesen 1984, Radio Beograd, Beograd; u knjizi *Budućnost jedne iluzije* S onu stranu načela ugone.
13. Julius, Evola: Seks u oblasti inicijacije i magije, *Goropadni eros*, Prosveta, Beograd, 1982.
14. Kordić, Radoman: *Nasilje svakidašnjice*, Slovo ljubve, Beograd, 1980.
15. Lacan, Jacques: *L'Éthique de la psychanalyse*, Seuil, Paris, 1986.
16. Lakan, Žak: Prevrat subjektika i dijalektika želje u frejdomskom nesvesnom, *Spisi*, Prosveta, Beograd, 1983.
17. Lacan, Jacques: *Četiri temeljna pojma psihoanalize*, Naprijed, Zagreb, 1986.
18. Lacan, Jacques: *RSI, Ornica, Navarin*, Paris.
19. Lacan, Jacques: . . . ou pire, stenografske beleške.
20. Lacan, Jacques: *L'Envers de la psychanalyse*, stenografske beleške.
21. Lacan, Jacques: *Encore*, Seuil, Paris, 1975.
22. Ricour, Paul: *De l'interprétation*, essai sur Freud, Seuil, Paris, 1965.
23. Schilder, Paul: *L'Image du Corps*, Gallimard, Paris, 1975.

swing

velibor čolić

GRIJEŠITI LJUDSKI JE

Pakosno i zajedljivo Alex. je stajala na prozoru kao da je na zapadu Thomas Mann prekriven do grla deka-densom ja

ne sanjam nekakvu smrznutu rusku bajku (iako odavno je već bilo zvonilo na večernje)

NAROD JE RIM I RIM JE NAROD

Akakije Akakijevič spavajući spominje jednu Anju malog razbludnog raka i

riječ andeo sa kojom je i sahranjen na mirnom pravoslavnom groblju

godinama kasnije

SMRT JE GREŠKA i GREŠKA JE SMRT

mali bradati čuvari su uzjahujući jelene

razjebali plodne ravnice dolina je samo dno

duše razljućenog Picassa vidio sam Alex.

kako mi maše iz na brzinu pokupljenog tramvaja

u ispranom jeansu

ZRAK JE OPOR KAO KUGA i KUGA JE OPORA KAO ZRAK

kao naprimjer narkomanski pločnici kao

vikinški brodovi

kao zamke gradskih cigana mangaša i kurvi

poređanih kao slet

možda kažem marš na Drinu na veliku

vodu na slijepijenu kosu na slijepoočnicama

na velike istanjene ruke na izbuljene oči

plave i bespotrebne

MOŽDA KAŽEM MIRIŠEM

ili na kraju na put na onu tanku crtu

(koja liči na ranjenu gazelu) koja se

završava mostom

na zid isprljan sjenkom trešnje na vragove

krupnih butina na žene koje to majstorski rade

kada su same i kada su ostavljene na rimbauda na

indijance i kormilare možda kažem mirišem

a možda i ne

jer GRIJEŠITI LJUDSKI JE i LJUDSKI GRIJEŠITI JE

POKOJNIKU NEMA TKO DA PIŠE

(Woodrow Wilson Guthrie (1912 — 1967))

I jesam vidio gomilu netalentiranih farmera kako izlizanim prstima udaraju u banjo zapijevajući gospel-valcere na mrtvom monotonom i neizgovorenem jeziku

I jesam vidio gospodične okruglih koljena kako na grudima drže tek poklonjene perunike ptičiji čavrljajući „talking-blues“ ženske stvari i tračeve od prije podne

A sada samo neobrijana propalica

sa usukanom guzicom anđela

I jesam vidio kako Thomas Wolfe na auto-putu za „Dixieland“ piše priča i sanja o velikim rijekama kamenorescima i sinovima skrivajući oči od sunca

I jesam vidio ljude koji neprirодно maltretiraju zemlju stavljajući u prašinate otvore korijenje bilja ptičije oči i „stardust“ lica prikovanih za vrhove čizmi

A sada samo gitarska lutalica

sa pamučnim kruhom i torbom

I jesam vidio južnjačku utjehu 70 milja pruge i jedan bespotrebni protestantski requiem odsviran tako da ti se zaledi srce

I jesam vidio jedan glupi crnački „union“ u obliku iskežene

gubice psa koji je dugo vremena bio na kiši

A sada samo Cadillac konjanik

na bijeloj cesti kroz pustinju

I jesam vidio kako Thomas Dylan ispija svoju 17 wotku za redom

podrigujući prezir onih bespomoćnih zauvijek samih i ostavljenih

I jesam vidio gomilu bljutavih ženskih potkoljenika u rukama

dobročudnih pijanica koji načetim grlima urlaju molitvu za predsjednika

A sada samo mrtav spokojan i sam

bez adrese žene i onog vjetra sa juga

I jesam vidio umorne konje od sapunice koji zastaju na čas

kraj vode ržu i kopitama plaše mutave regrute anti-heroje i skitnice

A sada samo jeftine reprodukcije zastava

naših budućih rođendana praznika i svetaca

I jesam vidio da se sasvim lako žrtvuje jedan svinjski život za

jednu jedva moguću i jedva svačiju pijansku svetkovinu

I jesam vidio gospodine Guthrie kako napuštate sumnjivi grad

bijednika i odlazite u jednu čudesnu zemlju crnaca paunova i pamuka

I jesam vidio da je zemlja skrta travom

tamo gdje ima puno udovica po glavi stanovnika

A sada samo loše odsviran swing

pod nogama glupavih anđela